

Вощенко Олена Іванівна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4192-7374>,

доктор філософії з філології (PhD),

старший науковий співробітник,

відділ інформаційно-комунікаційних технологій,

Інститут інформаційних технологій,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Київ, Україна

e-mail: voshchenko@nbuv.gov.ua

Електронна колекція «Репресована періодика» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: принципи формування та рубрикації

Розглянуто сегмент періодичних та продовжуваних видань у складі колекції «Реабілітована література». Висвітлено його історико-культурну та джерелознавчу цінність. Обґрунтовано доцільність дослідження та представлення в окремій електронній колекції «Репресована періодика» з огляду на природу серіальних видань та специфіку їхнього опрацювання. Запропоновано модель організації електронної колекції за хронологією та типологією; класифікацію за тематикою забезпечує систематизація.

Ключові слова: спецфонд, колекція «Реабілітована література», електронна колекція «Репресована періодика», рубрикація електронної колекції оцифрування

Колекція «Реабілітована література» – одне з ретроспективних зібрань НБУВ, що містить видання, повернені з колишнього спецфонду бібліотеки до основного фонду. Це понад 10 тисяч одиниць зберігання широкого тематичного та хронологічного діапазону. Її дослідження, ретрокаталогізація, відбір цінних примірників та цифровізація тривають із 2020 року. Для представлення окремих сегментів колекції у повнотекстовому форматі організовано дві

електронних колекцій: «Репресована література» та «Репресована українська». Ці ресурси безперервно поповнюються новими одиницями української синхронно з опрацюванням фонду.

Окремий сегмент колекції «Реабілітована література» – близько 250 назв – складають періодичні та продовжувані (серіальні) видання. Нерідко ці примірники доповнюють комплектність серіальних видань, наявних в основному фонді. Деякі назви, у свій час вилучені з публічного доступу, збереглися лише в зазначеній колекції. Особливу цінність становить локальна регіональна періодика, яка на сьогодні представлена лише в кількох бібліотеках України. Так, записи на журнали «Перший крок» (1917–1918, видання семінаристів Київської округи) та «Вісти дитбудинку імені Т. Шевченка» (орієнтовно 1922–1923), що видавався в Гіївці, поблизу станції Люботин Харківської області, вдалося виявити тільки в електронному каталозі НБУВ (звісно, це не виключає наявності вказаних видань у карткових каталогах інших бібліотеках, що можна визначити лише під час їх перевірки наживо). Запис на львівський літературно-художній місячник «Золотий перстень» (1944 рік) зафіксовано лише в електронних каталогах НБУВ та Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника. Такі видання самі по собі мають значну джерелознавчу та історико-культурну цінність. А весь серіальний сегмент колекції, що належить до української, фактично становить архів національного інтелектуального та громадського життя першої половини ХХ ст. Він заслуговує на дослідження, оцифрування та представлення онлайн окремим масивом. Наразі всі стадії цього процесу здійснюються відділом інформаційно-комунікаційних технологій Інституту інформаційних технологій НБУВ.

За хронологією та тематикою періодичні та продовжувані видання радикально не відрізняються від решти документів із колишнього спецфонду. Проте ретрокаталогізація, створення бібліографічних записів та розміщення повнотекстових копій періодики на електронних ресурсах НБУВ мають свою специфіку, зумовлену природою серіальних видань. З огляду на це, а також на потребу забезпечення зручного користувацького пошуку, доцільно представляти

повнотекстові копії періодичних та продовжуваних видань із колекції «Реабілітована література» в окремій електронній колекції – «Репресована періодика».

Основна мета рубрикування електронних колекцій із матеріалів бібліотечного зібрання «Реабілітована література» – якомога повніше відобразити особливості цього документального масиву в категоріях, інтуїтивно зрозумілих для користувача. Тому в основу рубрикації покладено хронологічно-тематичний принцип. Структура електронної колекції «Репресована періодика» також зорієнтована на одночасне відображення історичної динаміки та видових особливостей представлених у ньому документів. Для масиву періодики визначальною є не лише тематика, а й типологія видання – збірники установ та товариств, літературно-мистецька періодика, наукові журнали тощо. Тому рубрикацію доцільно організувати за двома осями – хронологічною та типологічною замість тематичної.

За хронологією:

До 1917 – українська періодика та періодика Російської імперії, що має стосунок до українських реалій, видана до Жовтневого перевороту;

1917–1921 – періодика Української революції;

1922–1929 – періодика часів українізації;

1930–1940 – періодика згортання українізації та розпалу тоталітарних репресій;

1941–1968 – періодика доби суспільних трансформацій (Друга світова війна, повоєнна відбудова, десталінізація, «відлига»);

1969–1990 – періодика пізньорадянської доби.

Аналіз майже двох третин масиву періодики з колекції «Реабілітована література» дає підстави виділити такі рубрики за типологією:

I. Наукова періодика

Підрубрики:

наукові праці установ та збірники наукових праць;

видання наукових товариств;

періодичні та продовжувані наукові журнали;

II. Літературно-мистецька періодика

III. Бібліографічні видання

IV. Статистичні та довідкові серіальні видання.

Тематику періодичних видань дозволять розкрити одразу два семантичних інструменти бібліотечної системи ІРБІС – систематизація та присвоєння предметних рубрик згідно з рубрикатором НБУВ. За тематикою опрацьовані серіальні видання з колекції «Реабілітована література» переважно належать до політології, сільського господарства, історії, педагогіки, медицини, філологічних дисциплін, бібліографії.

Отже, створення окремої електронної колекції «Репресована періодика» доцільне як у зв'язку з відображенням специфіки серіальних видань, так і з огляду на їхню історико-культурну та джерелознавчу цінність. Запропонована модель поєднання хронологічно-типологічної рубрикації із тематичною систематизацією забезпечує різноаспектне представлення документів і зручну навігацію всередині електронної колекції. Особливо важливим результатом такого структурування є можливість зробити видимим для дослідників розвиток тих чи інших галузей української науки та окремих наукових шкіл, а також літературно-мистецьких явищ у взаємозв'язку з періодами української історії.

Olena Voshchenko,

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4192-7374>,

PhD in Philology,

Senior Researcher,

Information and Communication Technologies Department,

Institute of Information Technologies,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: voshchenko@nbuv.gov.ua

The “Repressed periodicals” digital collection

**of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine:
principles of formation and classification**

Paper examines the segment of periodicals and serial publications within the “Rehabilitated Literature” collection of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine and highlights its historical-cultural and source-related value. It substantiates the rationale for researching and presenting these materials in a separate digital collection titled “Repressed Periodicals”, taking into account the nature of serial publications and the specific requirements for their processing. A model for organizing the digital collection based on chronology and typology is proposed, while thematic classification is achieved through systematization.

Keywords: special fund, “Rehabilitated Literature” collection, “Repressed Periodicals” digital collection, digital collection categorization, digitization.